

zeló oškodovanemu blagru — in jaz sem prepričan, da tudi hranilnica bode ozirala se na naše revne razmere.

Ob enem napotujem te vrstice na gosp. Kranjske poslance deželnega in državnega zbora, da bi tudi oni kot zastopniki deželnih inventarov ne prezrli skrbi za kmetijstvo in za obranjenje neogibno potrebnega kredita na stalna posestva.

Novomesto 10. januarija 1877.

Anton Ogulin.

Gospodarske novice.

* *Bolezin na krempljih kuretine, posebno puránov* je bila lansko jesen na nekaterih krajih Koroškega v istem času, ko je med govedi in prešiči razsajala bolezin na parkljih in v gobcu. Na kljunih puránov pa niso nič boleznega zapazili.

Živinozdravniška skušnja.

* *Še nekaj proti driski sesajočih telet.* Vzemi skozi tri dni frišne, čiste studenčnice, ki pa mora o zimskem času, da ni premrzlo, v živinskem hlevu pol ure prestat, pa je vlij vsak dan trikrat: zjutraj, opoldne in zvečer teletu pred sesanjem po en maslic tako v gobček, da jo požre, in prepričal se boš, da ti bo teliček, bodi-si manj ali več star, po tem zdravilu, ki ti ne vinarja stroškov ne prizadene, večidel pred četrtem dnevom popolnoma ozdravil in zopet živo sesal. To sem večkrat skusil; naj skusijo še drugi!

Josip Zelen.

Šolske stvari.

Denarna kazen v prid ljudski šoli. *)

Pri odborovi seji slov. učit. društva govoril F. Stegnar.

§. 5. šolskega in učnega reda dné 20. avgusta leta 1870. se glasi: „Ako je uboštvo (šolskih otrok) dokazano in otroci iz šole ostajajo zato, ker nimajo oblačila, naj krajni šolski svet skrbi, da to potrebščino pripravijo tisti, katere veže postava.“

Kakor v Ljubljani, isto tako je na deželi, morda tu še več, dosta revnih družin, ki zaradi pomanjkanja revščine svojih otrok redno v šolo ne pošiljajo, niti jim ne kupujejo potrebnega šolskega orodja; taki otroci ne spolnujejo svoje dolžnosti do šole, kakor postava velewa. Dolžnost šolanja je po naših sedanjih zakonih splošna, in za vsacega, in kdor ne uboga, zadene ga ostrom postave. Revščine pa tudi oblast ne more preobladati niti premagati, zato je §. 5. uč. reda jako važna točka naše šolske postave, po tem namreč bi se imele odstraniti vse zapreke, da se povsod in brez izjeme more spolnovati dolžnost v šolo hoditi.

Misliti bi bilo, da z ozirom na te postavne določbe šolskih zamud zaradi revščine po ljudskih šolah ni, a vendar vsak učitelj in neučitelj vé dobro, da je ravno pomanjkanje obleke in potrebnega šolskega orodja dostikrat vzrok slabemu šolskemu obiskovanju in napredku, in da vkljub omenjeni postavnici naredbi ne en reven otrok na deželi dosedaj ni rednejše v šolo mogel hoditi zaradi tega, da so mu drugi, to je tisti, katere veže postava, skrbeli za potrebno opravo. Sicer

*) Sestavek ta je tudi zunaj učiteljskih krogov prevdarka vreden; zato ga iz „Učit. Tovarša“ vzamemo tudi v naš list. Vred.

dobro vemo, da je tu in tam že kako dobro in žrtvoljubno srce kupilo nekaterim otrokom obutve, obleke i. dr. A taki dobrotniki so tako redki, da je prejšnja izjava gledé večine šol po kmetih popolno opravičena, in da pojedine podpore tu ne moremo jemati v poštev, posebno ne, če imamo celo armado revčkov pred očmi, ki jih štejejo vse šolske občine na Kranjskem.

Kje je toraj iskati pomoči?

Menda ne sodimo napačno, ako pravimo, da je vsaka posamesna občina dolžna skrbeti za svoje reveže. Iz občinske blagajnice bilo bi toraj zajemati pomoči, kakor se dobiva tudi podpora onemoglim starčkom in zapuščenim sirotam; a vsaka srenja se revežev boji, in tujca pošiljajo od srenje do srenje, ako le morejo, spravijo ga v njegovo domovino. Navadno tudi srenje nimajo denarja v to na razpolaganje, povikšati občinske dohodke po nakladu na davke pa ni tako lahka stvar, ker se temu vsaka srenja krepko, a tudi ne brez vzroka, zoperstavlja, a občine tudi pri najboljši volji ne morejo s svojim imetjem gojiti toliko človekoljubja, da bi vse lačne v svoji občini nasitile, vse žejne napojile in nage oblekle. Isto tako in tudi še manj pa morejo skrbeti za tiste otroke, katere postava kliče, da bi jim napravljale obleko in zakladale jih s šolskim orodjem. — Kar srenje ne morejo storiti, to so po mestih tu in tam, na pr. pri nas v Ljubljani v roke vzela razna društva; napravljajo se veselice, h katerim se vabijo šolski prijatelji in mladino ljubje. Vse to je lepo, hvale in priznanja vredno, a to vse vendar le še bolje dokazuje, da je težavno izpeljati §. 5. šolskega in učiteljskega reda. — Po mestih se veliko stori za šolsko mladino, a kako je po selskih šolah? Kje jemati novcev za podporo ubogim otrokom? Postava je naložila dolžnost občinam, a odprla ni virov, kjer bi se zajemali dohodki za take namene. Ako se je v resnici hotelo revščini, ki vpljiva na šolo, v okom priti, določiti bi se bil moral vsaj en gotov dohodek, in po mojem mnenji bi bil najboljši oni v §. 82. deželne šolske postave pod številom 3 določen.

Glasi se: „*Izvanredni dohodki penzijskega zaklada* so: 3. kazenski denarji, kateri se vplačujejo vsled kazenskih sodeb šolskih oblasti.“

1. Na tanko mi ni moč povedati, koliki so ti dohodki. Ako računamo za vsak okraj po 50 gold. kazenskega denarja, je od 11 okrajev okoli 600 gold. S to svoto pač ni penzijskemu fondu toliko pomagano, kakor bi bilo to šolstvu na korist. Ako pa na obresti od onih 600 gold. ozir jemljemo, potem je ta pripomoč penzijskemu fondu neznatna, mogoče pa tudi ne toliko potrebna, ker je fond po mojem mnenji že precej velik, troški pa ne veliki. Sicer se sliši, da je mnogo starih učiteljev, ki bodo kmalu šli v počitek; a dokler je pomanjkanje učiteljev, se ne bodo silili v pokoj, a tudi sami se ne bodo šoli odtegovali, dokler jim moči popolnoma ne odrekó. Zato menim, da penzijski fond ne bode tako hitro oslabil, in lahko se odpové dohodkom iz kazenskega denarja.

2. Velike važnosti bi bila ta preuredba, ker bi na deželi vsak sum izginil, da učitelji samo zaradi tega šolske zamude tako vestno zapisujejo in naznanjajo šolski gosposki, da jim več prihaja v penzijski fond. Nasledke denarnih šolskih kazni morajo učitelji najbolj čutiti, ker jih stranke večkrat napadajo in z debelimi psovkami pitajo. — Kaj pa stariši domá v pričo otrok o učitelju govoré, kako škodljivo to vpliva na šolsko disciplino, to se dá komaj misliti. Prva skrb merodajnih krogov morala bi biti, da se vsak sum odstrani, ki učitelja dela krivega, da zadene stranko kaka nezgoda zaradi prestopka šolskih postav. Tu naj bode omenjena tudi ta neprilichnost, da morajo občine same skrbeti

za šolske potrebščine, kar učiteljem ravno tako mnogo britkega na glavo nakopuje.

3. Ko bi se denarne kazni vporabile domá, kako koristno bi to bilo za šolo.

Kaznovani, dostikrat revež sam, bi se tolažil s tem: no, vsaj dobí plačane novce moj otrok nazaj, in če je premožen, bode manj nevoljen, ako vé, da se denarna kazen porabi kot milodar, in sicer tako, da stroški prinašajo najlepše obresti, ti so: omika mladine in spoznanje skritih talentov, ki bi bili sicer izgubljeni.

4. Tudi na javno mnenje o šoli bi to dobrodejno vplivalo. Stariši bi se prepričali, da šolske gosposke res največ čislajo omiko ljudstva, ker dejansko pripomorejo, da se dolžnosti do šole morejo izpolnovati. S čim se pač več vdanosti in veselja do šole vzbudi, kakor s tem, da šola ne samo dušne hrane delí, temuč tudi za telesne potrebe skrbi.

5. In ko bi se potem za ta kazenski fond našli še drugi dohodki, da bi se občinam bolj zdatno pomagalo, kar nemogoče ni, kakošno veselje bi se, zdaj ti, zdaj drugi šoli naklonilo! Kak praznik bi bil za šolsko občino, ko bi se mladina javno obdarovala z obleko! Koliko hvaležnih src bi se šoli pridobilo; koliko podpore bi na ta način vzbujena milosrčnost radodarno naklonila temu fondu!

6. V podporo revne šolske mladine obrnjene denarne kazni zastran šolskih zamud bi dale tudi prvi povod, da bi občine še posebej kako svoto volile v ta namen, ter bi tako pričele zadostovati §. 5. učnega reda. Ko bi se ta nasvet vresničil, morali bi se tudi denarni ostanki, ki se niso porabili za šolske potrebščine pri taki šoli, odrajtovati v tak zaklad, se vé da le pod tem pogojem, da bi se proračuni ne „štirihali“ tako, kakor se je to godilo prvo leto, ko je deželni zbor priredoval šolske proračune šolstvu na kvar, kar še sedaj nekatere šole občutijo.

Iz povedanega sledí, da bi bilo šolstvu jako koristno, ko bi se omenjena določba v §. 82 toč. 3 po poti postavodaje v navedenem smislu predrugačila.

Ko bi se to zgodilo, potem nastane vprašanje: Kdo bode ta fond oskrboval in kako se ima denar porabljevati?

Krajnim šolskim svetom prepuščati ta denar, bilo bi najneplodnejše, prišlo bi tudi jako malo na vsako šolo, družih dohodkov bi ne bilo nikakoršnih. Okrajnim šolskim svetom novo delo nakladati, ne gre, in bi tudi dosti prida ne bilo, ker bi imeli le z malimi svotami opraviti; zato bi bilo najbolje, da to stvar vzame deželni odbor v roke, ali vlada sama. Dohodki bi se skrbno na obresti nakladali, in o zimskem času bi se nakupila obleka ter razdelila med šolske občine.

To pa naj oskrbuje posebno društvo pod nadzorstvom dež. odbora ali vlade. Blago za obleko se bode kupovalo „en gros“ (na debelo), narejati se bo dala pa dobrotnim rokám, obrtoikom, ki najceneje delajo ali pa v posilno delavnico, kar bi po privatnem potu ne bilo mogoče in brezplačno zgotoviti.

Ko bi pa oskrbovanje zaklada dalo preveč posla deželnemu odboru, naj bi dotično društvo sprejemalo novce neposredno od okrajnih šolskih svetov, ali pa posredno od deželske gosposke proti sprejemnemu listu. Pri obstanku takega društva bi se bilo tudi nadejati, da bi dobrotni bogatini po smrti zapustili kak legat temu društvu. Do zdaj se še to ni zgodilo, ker nimamo takega zavoda z namenom, oblačiti šolsko mladino.

Tovariši, zagovarjajte to idejo, ako se Vam zdi tredna, pri učiteljskih shodih, okrajnih zborih, da boste vem gotovše vslišani.

Ozir po domovini. Spomini na planine.

I.

Na goro, na goro,
Na strme vrhé,
Me kliče, me miče,
Me vabi sreé.

Vilhar.

Pet in dvajseti dan meseca avgusta leta 1873. je bil jako lep in prijeten. Nebo je bilo jasno kot ribje okó in dobrodejna sapica je pihljala od zapada obetajoča lepo vreme tudi za prihodnji dan. Tu mi šine misel v glavo stopiti na Greben, ki je nad Kokro proti severo-izhodu najviši vrhunec v predgorji Kamniških planin.

Po obedu snamem svojo botaniško škatljo s kljuge, naložim vanjo nekaterih stvari, potrebnih za suho grlo in prazni želodec, jo zadenem tako napolnjeno na hrbet, na stran pa torbico in dvignivši peté jo mahnem samši iz Viševka skozi lozo proti Štefanovi vasi. Prišedši iz loze na zvišeno planjavo naletim na žensko, katero vprašam, ali grem po pravem poti v omenjeno vas in v kateri hiši naj ondi iščem gospodarja, ki ga so mi nekateri izvrstnega hribolazca hvalili. Oni, po katerem poprašujete – mi prijazno odgovori – je menda tam-le na njivi; ako se ne motim, repo okopava; stopite samo čez uno ograjo in boste takoj pri njem. In zaisto! nekaj korakov in skok čez ograjo in bila sva skup. Bog daj srečo dragi prijatelj! bi li ne bila vas volja, spremljevati me na Greben? Zakaj ne, samo počakati boste morali nekoliko, da se za pot napravim, potem pa kamor je vam ljubo, in če hočete tudi na Grintovec. Izgovorivši te besede zadene matiko na rame ter me vodi v vas do svoje hiše.

V kratkem je bil za odhod napravljen in založivši mojo škatlo na svoje pleči korakova polagoma navkreber naprej. Ura je kazala blizo pet čez poludan, ko se iz Štefanove vasi vzdigneva.

Nad Otavevcem pri znamenji, kjer se vije stezica v Kokro in se v gorenjo Kokrsko dolino lep razgled odpre, sva se prvokrat nekoliko odpočila. Tačas sem nabiral okoli mlakuž „Clausilia badia“. Po kratkem oddihljeji jo odrineva ter stopava polagoma ob robu naprej, vodnik pred menoj, jaz pa za njim. Meni gredočemu so se večkrat vkradle oči na kako z mahom obraščeno hibo*) (Fagus sylvestris) in zapazile kako „Clausilia dubia“ ali kako „Cl. fimbriata“ čepeti na njem, katere sem pridno pobiral v svojo škatlico.

Ko je večerno solnce goram vrhove zlatilo, bila sva že na Krvavcu, ki ima kakih 1850 metrov nadmorske višočine. Da si je že mračilo se, jo vlijeva od tod po melinah navzdol v „Dolge njive“ pod Greben in z nočjo sva bila pri pastirski koči, kjer se je mali pesék oglasil in najin prihod izdal. Ravno sta pastirja otepala žgance na mleku za večerjo, ko midva stopiva v kočó. Hvaljen Bog, dober večer! je bil moj pozdrav njima; kaj ne, draga prijatelja, da bodeva smela tudi midva nocoj tu pri vama prenočiti? O zakaj ne, odgovori stareji pastir, samo malo na tesnem bomo. Nič ne dé, da sva le pod streho in pa pri ognjišči, drugo se eno noč že prestane. Izgovorivši te besede se stegnem po hlotu poleg ognjišča ter ga za to noč v posest si vzamem. Ta pastirska kočá je zaisto primitivna. Misli si, dragi čitatelj! štiri iz kamenja zložene in s mahom zapažene kaka dva metra visoke stene, ki objemajo 3 metre dolg

*) V Kranjski gori in tudi drugod v dolini imenujejo „Fagus sylvestris“ hiba, katero imé se mi boljše dozdeva od „bukve“, ker le preveč smrdi po nemški besedi „Buche“.